

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII., Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul
de scrisori, cereri și bani.

Tot aci să primese anunțuri cu
prețurile cele mai moderate.

Un număr 10 fileri.

ADEVĂRUL

FOAIE POLITICĂ, SOCIALĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — — — — 2 coroane
Pe 1/2 an — — — — 1 coroană
Pentru strălătate:
Pe 1 an — — — — 3 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — — — — 1 dollar

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

Foaie pentru poporul muncitor roman.

Redactata de un comitet.

Apare in prima Vineri dupa 15.

Redactor-responsabil: Aurel Cristea.

INVITARE

la al V-lea congres al secțiunii
române a partidului social-
democrat din Ungaria

ce se va ținea la BRĂȘOV în zilele
de 8 și 9 Ianuarie n. 1910 (a 2-a
și a 3-a zi de Crăciunul românesc)
cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Raportul comitetului asupra mișcării:
  - a) Secretar;
  - b) Cassar;
  - c) Comitetul de supraveghere.
2. Absolvarea comitetului.
3. Votul universal.
4. Ornanizația politică și economică.
5. Pressa.
6. Alegerea comitetului regnicolar.
7. Eventuale propuneri.

NB. Propunerile de sine stătătoare sunt
de a se adresa la redacțiunea foilor noastre
cu cel puțin 8 zile înainte de congres. Cele
mai târziu trimise, nu vor fi luate în con-
siderare.

Comitetul regnicolar român.

Ce-i de făcut?

Apel către 3 milioane de prole-
tari români din Ungaria.

Muncitori! Tovarăși!

Trăim zile grele. Zile de durere. Suferim,
chinuim de sute de ani dearândul. Pentru
noi viața ni-e un iad. Nu-i altceva. Să nu
credeți, că-i altceva. Nu. Noi nu știm ce e
binele, decât mizeria o cunoaștem, aceia ni-e
dată. De cine ni-e dată? De aceia, pe cari
noi îi susținem, de aceia, căroră noi le adu-
năm averi, noi prin munca noastră, prin
suoarea noastră.

Însă nu mai e de stat, numai e de aștep-
tat, decât să ne punem pe muncă, să ne
strângem puterile laolaltă și să ne întrebăm:
Ce-i de făcut?

Mulți suntem, nu sute, nu mii, dar nici
sute de mii, ci suntem în această țară
3 milioane de proletari români, 3 milioane
de desmoșteniți.

Suntem desmoșteniți de toate, de drepturi
politice și economice, ba și de dreptul la
viață.

Noi muncim zi și noapte, vară, iarnă,
primăvara și iarna, în arșița soarelui și în
puterea gerului, și al muncii noastre spor,
ni-l răpesc tiranii.

Dar cine sunt tiranii, săntreabă badea
Ioan din fundul Bilborului, sau nenea George
din adâncimea Maramurășului.

Nu-i greu de explicat, dar nici greu de
ghicit. Accia sunt tiranii, cari sunt fără
simț în ei și cu inimă împetrită, cari nu
voesc să ne cunoască durerile, nici suspi-
nările, cari zi de zi iasă din inimile noastre
prefăcute în picături de asudori înghețate
pe frunțile noastre, gândindu-ne la traiul
greu al vieții noastre, nu de dobitoace, ci
să zicem — de oameni.

Și oare de ce astea, de ce ne-am zbate
atâta în gânduri, că doar muncim? Da
muncim, însă munca nu ni-e plătită, ni-se

aruncă numai ca la câni, câte-o bucatură,
ca să nu pierim tocmai de foame, ca să ne
trăgăm numai pe acest pământ, ca niște
găini bete.

Dar atunci, când știm toate acestea, tre-
buie să căutăm un mod de scăpare din toate
năcazurile ce bântuiesc asupra capului nostru
și să căutăm ca împreună cu frații noștri
de un sânge, din Maramurăs, din Bihor,
din Ardeal, din Bănat etc., să ne intrunim
sub un steag, într'un mănunchiu, într'o zi și
să discutăm și să ne întrebăm: *Ce avem de
făcut?*

Pentru-că trebuie să punem odată stavilă
tuturor nedreptăților și fărădelegilor ce să
fac față de noi de către stăpânii țării, pre-
cum de aceia, căroră le muncim și în urma
muncii noastre suntem drept răsplățiți —
cu neagra mizerie.

Și această temă: *Ce avem de făcut?* Avem
s'o desbatem în *congresul muncitorimeii
socialdemocrate române din Ungaria*, care
se va ținea în ziua a doua și a treia a
Crăciunului românesc, adică la 8 și 9 Ia-
nuarie 1910 (Sâmbătă și Duminecă).

La acest congres sperăm, că o să ia
parte delegați din toate părțile țării un-
garești locuite de români, cel puțin fiecare
sat și oraș să fie reprezentat prin 1—3 de-
legați.

Am arătat și în nrul trecut al „Glasul
Poporului” marea însemnătate ce o are
congresul nostru din anul acesta.

Deci, cu atât mai vârtos, cu cât îi știm
marea însemnătate, precum sfânta-i chemare,
cu atât mai mult să ne străduim, ca să ne
facem datoria de muncitori români conștienți,
să putem lua și noi parte, precum să ținem
și noi pas cu muncitorimea conștientă de
alte naționalități care e puternic organizată
pe baza luptei de clasă, și care mulțumire
sfintei idei socialdemocrate, totuși au ajuns
la o soartă mai bună, la un trai mai ome-
nesc, precum și la o cultură mai înaintată
decât noi, proletarii români, cari de veacuri
urmărim orbește pe foștii conducători, cari
ne-au dus numai pe căi rătăcite, în pustiri
și azi ajunși în prăpăstii, flămânzi, plini de
boale, precum în neagra mizerie.

Și acea datorință, pe care o am spus
mai sus, nu e greu de-a o implini, puține
jertfe trebuie aduse, simplaminte fiecare
comună sau oraș locuit de români să aleagă
unul sau doi delegați, pe cari îi trimite la
congresul nostru socialdemocrat român, fă-
cându-i speșele de călătorie astfel: fiecare
familie va putea contribui cu câțiva cruceri,
în formă de colectă, unul să se aleagă,
care să încaseze acea sumă de care dele-
gatul are lipsă de călătorie, și pe acesta îl
însărcinează cu o mică scrisoare subserisă
de vre-o câțiva săteni în semn de legiti-
mare, că delegatul cutare sau cutare repre-
zintă muncitorimea română din satul sau
orașul cutare. Nu trebuie altceva, numai ca
mai ușor să se știe, care tovarăș-delegat,
de unde a venit și pe cine reprezintă.

Trei milioane de proletari, muncitori sun-
tem în această țară, și cari suntem desmoș-
teniți din toate drepturile și din toate bunu-
rile noastre. Acest congres își va avea ma-
rea chemare și sfânta datorință de a dis-
cuta asupra viitorului ce-i și ce avem de
făcut pe viitor?

Răspunsul la această întrebare va fi foarte
simplu:

*Să ne organizăm în cadrele partidului
socialdemocrat, pe baza luptei de clasă!*

Însă cum vom pune la cale organizarea
acestei mase mari de proletari români din
Ungaria, asta în fața delegaților (reprezen-
tanților) proletariului român din această
țară să va discuta, fiecare și-a da părerea,
și din câți vom lua parte mai mulți în dis-
cutie, cu atât mai bine vom clarifica ches-
tiile noastre, cu atât mai bine vom ajunge
la țelul dorit, cu atât mai bine vom putea
găsi modul, cum și pe ce cale ne va reuși
a organiza mai ușor proletariatul desmoște-
nit din toate drepturile sale omenești din
această țară.

Deci, să nu pierdem mult timp, să ne ale-
gem delegații, și în curând să le înștiințăm
numele și pe cine va reprezenta, la redac-
țiunea foilor noastre,

Devisa să ne fie:

*Te scoală proletare
Din somnul cel de moarte.
În care te-adânciră
Barbarii de tirani.*

Te scoală proletare, muncitor român, nu
mai dormi, privește împrejur-ți și vezi
domnirea nedreptății și a fărădelegei și
vino în rândurile noastre, și luptă, luptă
înainte cu noi împreună spre sfărâmarea
zidurilor cu cari suntem încunjurați, să de-
venim liberi și să ne cucerim dreptul la
viață.

Oameni suntem și pretindem drepturile
noastre omenești.

Deci, alta nu ne rămâne, decât *sa mer-
gem la congres, unde vom pune la cale
adevărată luptă pentru drepturile noastre de
muncitori conștienți.* (ac).

RĂVAȘ.

Ordinul ministrului Apponyi.

Lucrul ne este cunoscut tuturoră, chestia
despre limba de catechizare, pe care o pre-
tinde ministrul de culte Apponyi, ca în școa-
lele române catechizarea să se facă în limba
maghiară.

Pentru acest ordin s'a pornit o luptă
ceva mai energică din partea naționaliștilor,
totodată cu această chestie s'a ocupat și
Sinodul bisericesc gr.-oriental român în care
a respins hotărât ordinațiunea ministrului
Apponyi.

Însă Apponyi nu a lăsat lucrul întrutată,
și decisiunile Sinodului le-a înaintat regelui
spre nimicire. Acesta a ascultat propunerea
ministrului său și prin autograf regese ni-
micește hotărârile aduse de Sinod.

Acum, după-cum suntem informați, metro-
politul greco-oriental, Mețianu, zilele pro-
xime va convoca conzistorul metropolitan,
ca să se consulteze, ce ar fi de început
față de ordinul regelui, prin care a nimic
decisiunea sinodului adusă în respectul or-
dinului dat de ministrul de culte referitor
la limba de catechizare.

Deci, iată cum stăm cu luptele aprige ce
le duc naționaliștii noștri, ajungem acolo
ca să fim maghiarizați cu forța.

Și asta mai mult se poate multămi „ma-
rilor” noștri luptători naționali, cari la toate
ocasiunile, unde numai li-se dă, trimit tele-
grame omagiale regelui, precum să închin

înaintea tronului, precum să declare de supuși și partizani ai dinastiei.

Dacă dlor așa vor continua lupta, atunci zadarnice vor fi ori-ce încercări — maghiarizarea înaintează.

După Biharia, Sălagiu.

Sărman popor din țara ungurească, ai ajuns în cele mai grozave chinuri. Ai ajuns să rabzi foame, ai ajuns să te bântuiești boalele; ai ajuns cu desăvârșire în fața prăpastiei.

Și pentru-ce? *Că doar tu muncești!* Tu nu trăiești din de-a gata. Și tot tu ești expus groazniciei mizeriei.

Hja popor, munca ta și sporul ei nu-i pe seama ta. Acelea-i pe seama aceluia, cari nu muncesc și trăiesc, cari să numesc de dătorii voștri de pâine. Și câtă pâine vă dă în schimbul muncii voastre, de stați să periti, ba chiar periti de foame?

Am scris despre groaznicile mizerii, despre foame și despre bântuirea boalelor între bietii proletari ai Bihariei, cum acolo foametea și estinderea boalelor a ajuns să cucerească peste 50 de comune, și aci aducem o nouă știre, că boalele în legătură cu mizeria se estind și peste comitatul Sălagiului. Estinderea acestor boale e în legătură cu aceea, că în Ungaria clericalismul să estinde peste măsură, e câtă frunză și iarbă, însă aceea, ce ar trebui să fie, cari ar putea pune capăt estinderii boalelor periculoase — *medici (doctori) nu sunt.*

Statul poartă vina cea mai mare, nu pune așa mare preț pe medici, decât pe clerici. Pe acești din urmă i-ar îmbuiba până la plesnire, cu toate că sunt destul de grași.

Iată deci în comitatul Sălagiului din luna Octombrie peste măsură bântue de mult scarlatina și vărsatul, în urma căruia clopotele zi de zi dau semne prin boncărirea lor de înmormântare. Zi de zi 2—4 morți sunt într-o comună. Vice-comitele comitatului Sălagiului încă în luna Octombrie, când a început bântuirea boalelor epidemice, a cerut ajutor dela stat, spre a putea de urgent pune capăt lățirii boalelor. Însă așa se vede, că statul a trimis de urgent acolo ajutoare, *că încă azi în mijlocul lui Decembrie, după 2 luni, încă pe mare bâătuesc boalele, în loc să fie pe sfârșite, acum să lătească mai mult, precum mai multe vieți seceră din rândul sărmanilor proletari.*

Inaugurarea palatului „Tribuna“.

La inaugurarea așa numitului palat al „Tribunei“ din Arad, au luat parte aproape întreaga bandă naționalistă, iar cei ce nu au putut lua parte, au trimis telegrame de felicitare „noului palat“.

C'un cuvânt cu ocaziunea această s'au aranjat mari serbări naționale la Arad, de la cari serbări n'au lipsit nici banchetele.

La aceste serbări au fost invitați toți aceia, cari răsufală naționalicește, *însă nu au fost invitați aceia, cari au contribuit mai mult prin munca lor fizică la zidirea acestui palat, așa numiții culegători-tipografi „simplici muncitori“ în fața dlor naționaliști.*

Dar oare pentru-ce i-ar fi și invitat pe aceștia? Că doar și inteligența naționalistă română să ține doar drace mite cu o treaptă mai sus, decât așa numita clasa „simplă“ muncitoare română.

Dlor încă ar dori să joace rolul aristocrat, însă nu le stă bine.

Însă și de data asta — ca de obicei — la serbările aranjate de „marii“ naționaliști să cam întâmplă și câte o ecartă din care să naște păruială.

Cât pe aci și de data asta era să fie împreunat banchetul dela hotelul „Crucea Albă“ din Arad cu păruială.

Și anume: Pe sfârșite de obicei să țin toasturi, și un astfel de toast a fost ținut și de poetul Goga, în ce formă sau în ce chip nu ne interesează, însă mai mult ca sigur, că nu a toastat și nici n'a ridicat pocalul plin cu alcool în sănătatea aceluia,

cari au muncit munca grea, și cari prin munca lor au contribuit mai mult la ridicarea acestui „palat“, adevărat în sănătatea personalului, culegătorilor tipografi din atelierul „Tribuna“. Nu. Ci mai mult ca sigur a toastat în sănătatea Majestății Sale, precum a directorilor băncii „Victoria“ și ale „Ligei“ din România și în sănătatea „palatului“.

Iar după toastul dlui Goga s'a ridicat corespondentul „Tribunei“ sosit dela Blaj, dl Maiorescu, care drept răspuns ia dat dlui Goga, că vorbește câte verzi și uscate.

În urma acestei exprimări a dlui Maiorescu, unul dintre cei prezenți să scoală și înfiorat întreabă, cine a fost acela, care a cutezat să spună, că dl Goga vorbește câte verzi și uscate? În urma acesteia să încep asalturile, afară cu el! și în acel moment dl Sever Bocu, directorul „Tribunei“ să arunce pe dl Maiorescu și-l prinde și voește a-l da afară din sală.

Iar un soldat ce încă era prezent și prieten al dlui Maiorescu, trage baioneta și spune, că cine cutează să se apropie a-l da afară pe dl Maiorescu, el îl străpunge cu baioneta, ca pe un câne.

Iată deci cum a decurs banchetul inaugurării „Tribunei“ din Arad, împreunat cu păruială.

Una au făcut și mai bine, că nu au mai chemat și personalul tehnic să ia parte la acest banchet împreunat cu păruială.

Însă după trecerea acestor serbări, le-a venit în minte dlor, ca să invite personalul tehnic la un pocal cu bere, ca să le scoată ochii. Unii dintre personal au respins, pentru-că și-au cunoscut chemarea.

Vedeți, muncitori români, de aici încă vă puteți trage învățături bune, precum vă veți putea cunoaște mai bine conducătorii de odinioară, pentru-că astăzi o părticică și așa iați părăsit.

Programul național.

Motto: Punctul 14 din programul național spune: „Ocrotirea mai intensivă a intereselor muncitorilor și apărarea lor de exploatare, introducerea asigurării obligatoare pentru viață și pentru pensiuă.“

În numărul trecut al „Glasul Poporului“ m'am fost ocupat tot cu această chestie, care e de mare însemnătate pentru noi mai cu seamă. Pentru-că pe lângă celelalte puncte ce le are partidul național român, dintre cari am citat pe unele bazate pe un adevărat democratism, am citat și pe acesta, pe care aci îl iau la fruntea articolului de motto și despre care, unele lucruri le-am arătat cred destul de clar, că vin într-o contradicție cu acest punct, tocmai din partea aceluia, cari demonstrează și să fălește — vorba țaranului — cu punctul 14 din programul național.

De aceea și de data asta voi căuta să las cu desăvârșire celelalte fraze aduse în legătură cu acest punct de dl dr. V. Lucaciu în „Lupta“ nr. 204, la o parte și să mă ocup pur și simplu cu acest citat, cu punctul 14 din programul național, prin care să arăt clar și lămurit mai multe date, cari însuși dlor, aceia cari îl propagă, îl și desaproabă.

Nu-i vorba, că și în nrul trecut am spus, că între programul partidului național și între programele altor partide burgheze, nu vom putea face o mare deosebire. Pentru că toate partidele, cari nu sunt bazate pe lupta de clasă, ele numai prin programele lor pline de fraze se pot susține, căci ei știu foarte bine, că poporul trebuie îmbătat cu apă rece, a sta în fața poporului cu un program frumos, prin care să-și poată câștiga aderenți, precum de a le da încrederea.

După ce astea le-a câștigat dela popor, atunci să uită program, să uită promisiunile făcute odinioară și să caută nod în papură

la timpul său, ca să scape iarăși din fața poporului și să-și câștige iarăși pe un timp oare-care încrederea poporului înșelat odată, de două și zece ori.

Și astea merg încontinuu, până atunci, până când poporul nu va ajunge la aceea cultură, în care să-și vadă în acești oameni nu adevărații luptători pentru drepturile lor, ci adevărații dușmani.

Așa dară, punctul 14 din programul național ne dă o învățătură clară și ne face a cunoaște hotărât, că acest punct a fost luat în programul național mai mult ca o frază deșartă, prin care mai ușor să ne facă aderenți ai aceluia, cari numai în față ne daclară, că *doresc ocrotirea mai intensivă a intereselor noastre muncitorești, precum apărarea noastră de exploatare*, și asta o dorește atâta timp, până-când ne punem încrederea în ei, după aceea s'a isprăvit și cu ocrotirea, dar și cu apărarea.

Deci, ca să nu perdem multă vorbă cu această chestie, voi aduce și de data asta unele lucruri clare cu privire la acest punct, experiențele făcute prin instituțiile ce stau în serviciul cauzei naționale și cari sunt în strânse legături cu programul național și mai cu seamă cu punctul 14 din programul național.

Să vedem numai, unde dai și unde creapă. De data asta să las la o parte toate societățile și reuniunile bazate pe naționalism, ai căror membrii sunt numai muncitori și în cari societăți și reuniuni să dă educație contrară punctului susnumit și să mă ocup — după-cum am spus mai sus — cu instituțiile naționale.

Și anume: Să luăm tipografiile. Pentru-că din tipografii reese la lumina zilei tactica și direcția mișcării naționale, prin foile naționale și cărțile ce se edau acolo. În aceste tipografii naționale românești lucrează tipografi, muncitori români. Dacă vom căuta mai de aproape soarta acestora din trecut, apoi în toată puterea cuvântului am putea zice, că interesele acestor muncitori au fost călcați în picioare și au fost exploatați peste măsură din partea pretinșilor naționaliști, cari cu fală propagau punctul 14 al programului național.

Această exploatare a mers timp îndelungat. Inchipuiți-vă numai, acum vre-o 6 ani înainte, un culegător-tipograf avea o plată săptămânală de 4, 5 și 6 florini, o plată mai proastă, decât a celui din urmă zilei. Și asta a durat până când și culegătorii-tipografi români din aceste ateliere naționale nu și-au venit în fire, *ca să se organizeze pe baza luptei de clasă*, că numai așa își vor putea cuceri o soartă mai bună precum și un traiu mai bun. Zis și făcut. Culegătorii-tipografi români au lăsat programul național cu punctul 14 laoparte, au văzut în el o simplă frază, sau aliat de acel partid, care caută sincer și hotărât ași realiza punctele, pe cari le propagă și în scurt timp, pe la anul 1903, când s'a început mișcarea sindicală tipografică peste întreaga provincie, culegătorii astfel și-au ajuns scopurile, silind pe exploatare lor, adevărat pe aceia, cari au văzut și văd încă și azi numai în străini exploatare, ca să le dea în urma muncii cinstite și o plată cinstită și a fixa orele de muncă regulate.

Așa că după această mișcare culegătorii-tipografi în general au devenit la o plată cu mult mai bună — nu-i vorba după o luptă crâncenă — urcându-li-se salariul dintr'odată la 10, 11 și 12 florini săptămânal, va să zică o îmbunătățire de salar cu 6, 7 și 8 florini săptămânal.

Oare dacă culegătorii-tipografi români nu se aliau cu ceilalți tipografi de alte naționalități, cât timp ar fi trebuit să aștepte, până s'ar fi realizat punctul 14 din programul național? Cât timp ar fi trebuit să muncescă pentru 4 și 5 florini săptămânal și câte 10—12 ore zilnic? Poate pe vecii vecilor.

Deci și din asta putem lua o învățătură destul de clară și lămurită, că conducătorii naționaliști, dătători de muncă, încă nu-i

putem constata de altceva, decât ca și pe ori-care străin dătător de muncă — *exploata-tori*.

Punctul 14 din programul național pe vecii vecilor va rămânea nerealizat. *Noi numai organizați pe baza luptei de clasă ne vom putea cuceri drepturile, precum apăra de exploata-tori.*

Voiu mai reveni! Aurel Cristea.

LITERATURA.

Rapsodie.

... scoală, frate Taras, n'auzi? nu vezi că... ceia-ce ați visat voi, tu și cel din Golgota, și aceia ce a murit tângui-toare în buruiene sub un gard, și atâtea mii alții, n'auzi, nu vezi, că visul nostru s'a îndeplinit și că pacea, iubirea și adevă-rata frăție domnește între oameni?...

Gherea: „Taras Sevcenco“.

Un cânt sfâșietor de inemi
Și oamenii, tăcuți, îl sorb
Căci suferinți fără de hotare
Le zice Muzicantul orb:

„Călușul zăvorește graiul
„Și lanțul prins de mâini și glezne-i
„Și peste tot stăpânitoare
„Intinsu-s'a Puterea beznei.

„In drumul marilor apoștoli
„Răsar obraznic mărcinii,
„Spânzurători rânjese departe
„Spre cei din Fața Ghilotinii.

„Pe'nțins de gheturi la ospete
„Iși strigă neamurile-un corb...“
Și tot mai trist jelește cântul
Ce-l zice muzicantul orb.

Ie-un cânt îmbunător de inemi
Ce'nchide'n iel imense taine —
L'au făurit din dor și lacrimi
Rapsozii nobilei Ucraine:

„Călușul zăvorește graiul —
„Și totuși ce chemări pătrund
„Amarul plâns și dulcea rugă
„A celor ce stau N'afund.

„Intinsu-s'a puterea beznei —
„Dar unde a mijit lumina,
„Nu-i minte bună și cinstită
„Să nu se'ntrere A cui ie vina?

„Și lanțul prins de mâini și glezne-i
„Și cad lovirile de enut,
„Dar inemile largi și calde
„Se'ntrerebă: Ce ie de făcut?“

Un cânt înfrățitor de inemi
Și oamenii, setoși, îl sorb;
Căci mari dureri și mari speranțe
Le cântă muzicantul orb:

„Ie largă Rusia și'ntrânsa
„Ie loc atâtea pentru bine!
„Și mâni n'a mai cerși micuțul
„Bastard al bietei Caterine;

„Și mamele n'o să mai moară
„In buruieni sub vr'un zăplaz
„Și liberi, liberi o să fie
„Captivii toți din Caucaz!

„O, mâne Cei din Plodipnaia
„N'or mai cădea sub greu și chin,
„Căci azi în aventuri galante
„Nu lungezește Oneghin.

„Și datu-i și sârmanei Rusii
„De-acuma jug să nu mai poarte.
„Un vânt frumos de Inviere
„Adio Sufletelor moarte!“

Barbu Lăzdreanu.

Biharia.

Nu odată, ci în mai multe rânduri ne-am ocupat cu chestiile mizere ce domnesc pe teritoriul Bihariei. Odată am fost amintit, că locuitorii unor ținuturi ale Bihariei stau înaintea foametei. În al doilea rând am fost amintit despre bântuirea epidemiilor (boalelor) ce se năpustesc în timpul din urmă asupra locuitorilor Bihoreni.

În acele momente, când aducem aceste știri îngrozitoare ce se petrec cu locuitorii Bihariei ne umplem de groază, mai cu seamă atunci, când știm, că aceste ținuturi sunt locuite în majoritate de proletari români.

De acei proletari români, cari știm că nu le pute lucrul, cari știm că muncesc în rând cu vitele, cari după munca lor spornică și plină de asudori, la urmă aceștia să se aleagă cu muștrarea îngrozitoare a fomi, precum cu groaznicile epidemii, cari în tot momentul îi amenință cu moarte.

Dar să nu ne mirăm peste măsură de toate aceste grozăvii numai în treacăt, ci să luăm lucrul spre al judeca dela fundament,

Dacă asta o vom face, atunci la tot cazul vom ajunge la rezultat.

Și anume: Știut este, că acolo unde domnește mai adânc întunerecul (prostia) propagat de clericaliști — ceea-ce în Biharia se află ca roiul de furnici — acolo domnește cea mai neagră mizerie.

De fapt, între locuitorii Bihariei acestea domnesc fără dor și poate.

Însă acum se naște întrebarea, că cine e vina, poporul sau conducătorii?

Dacă vom fi oameni cu bună judecată la creeri, atunci la nici un caz nu am putea arunca vina din toate punctele de vedere în sarcina populațiunii Bihariei, ci în toată puterea cuvântului vina o putem arunca în sarcina conducătorilor, cari absolut, nici când nu au căutat să dea acestui popor o cultură mai sănătoasă, de care, și pe care acest popor ajuns în toată puterea cuvântului la sapă de lemn — ar fi așteptat-o.

O, nu. Dar nici aceia foștii lor conducători nu le-a dat sfatul, ca la caz de ei nu sunt în stare a da acestui popor cea cultură sau cea îndrumare, cum și în ce formă și-ar putea ei îmbunătăți soarta lor, ca să se alipească lângă acel partid, care partid are adevărata intenție de-a lupta pentru îmbunătățirea soartei, nu numai a proletariatului din Biharia, ci a proletariatului întregii lumi.

Nu. Mai bine ține-l înapoi poporul — devisa lor — mai bine lasă-l să sufere, mai bine pice pradă tuturor boalelor, decât să devie din el socialdemocrat, decât să devină din el om conștient, decât să devină la un traiu și la o soarte mai bună.

Noi avem lipsă de el, așa cum e, prost, bolnav etc., avem lipsă de credincioșii religiei, bisericii și clerului. Câțiva bănuți, dacă nu azi, mâne și totuși are să se mai găsească în pungulița râncezită a aceluia ce azi rabdă foame și e plin de boale.

Dar asta să n'o credem, că numai foștii lui conducători, fie chiar naționaliști români, să gândească altfel, dar chiar și conducătorii statului alături cu ei sunt de o credință.

Toți, fără de-a căuta deosebire, l'au jăfuit și l'au exploatat pe bietul popor Bihorean după plăcere.

Pentru-că au știut, până când acest popor a fost în o stare mai bună, unde să bată la ușe. Acolo unde locuitorii sunt mai întunecați la minte. Și ia găsit. Găsindu-și oile blânde, atât le-a muls și le-a tuns, până-când azi a ajuns acolo, că nu mai o ce tunde, dar nici ce mulge, decât oi sterpe, slabe și uscate, cari să lupt cu foamea, precum cu groaznicile holi ce-i bântue.

Însă în aceste momente, când vedem și auzim despre aceste lucruri triste, inima ni se umple de groază, iar gândul de dispreț față de toți aceia, cari să pretind și s'au pretins întotdeauna de șefi-conducători a turmei inculte, care orbiș ia urmărit până

în timpul prezent, unde această turmă a ajuns — după cum am spus și mai sus — în toată puterea cuvântului la sapă de lemn, precum la neagra mizerie și aruncată pradă boalelor, cari în tot momentul le periclitează viața.

Ură și dispreț trebuie să arătăm față de cler, care poartă vina mai mult, pentru-că atâtea au muncit, până-când a scos din toate bunurile pământului pe sârmanul popor Bihorean, asigurându-și pe seama trântorilor clerici, cari nu muncesc, cari trăiesc din gata în urma muncii acelora cari azi sunt aruncați pe drumuri întocmai așa, după-cum spune marele poet român G. Coșbuc în poezia sa „Noi vrem pământ“:

Flămând și gol fără de adăpost
Mi-ai pus pe umeri cât ai vrut
Și mai scuipat și mai bătut
Și căne eu ți-am fost.

Da, poporul din Biharia a ajuns azi în urma îmbogățirii peste măsură a clericalismului de două confesiuni gr.-catolic și romano-catolic din Biharia, care și-a asigurat o avere de peste 300.000 lanțuri de pământ... flămând, gol, fără adăpost și cu boale periculoase.

Însă trebuie să știe toți aceia, cari l'au despoiat și caută a-l despoia fără milă pe popor, că foamea când va ajunge la înălțimea ei, atunci în popor va izbucni furia sălbatică. Și vai de aceia, cari nu le-o asaulta cererea. Mai groaznică catastrofă, ca furia poporului, nu există altă pe sub soare.

Ca să arăt din nou și ceea ce ușor se poate întâmpla, dacă nu se va căuta să se astâmpere foamea poporului, nu numai a celui din Biharia, ci pretutindeni.

Citez iarăși vre-o câteva rânduri din poezia „Noi vrem pământ“ unde pe sfârșite poetul Coșbuc spune:

Când nu vom mai putea răbda
Când foamea ne va răscula
Christoși să fiți nu veți scăpa
Nici în mormânt.

Dar credem, că poporul fără deosebire de naționalitate din Biharia, pe viitor se va gândi altfel și va urma învățăturile drepte ale socialismului, precum vor căuta să intre în partidul socialdemocrat, pentru-că numai aici vor găsi adevărata cale spre desrobire, precum și lecuirea acestor boale, înlăturarea mizeriei, precum cucerirea unui traiu mai bun și mai omenesc. A. C.

Moralitatea studențească.

Sub acest titlu foaia soră „România Muncitoare“ din București, în unul din numerii săi din urmă, publică acest articol pe care îl aducem și noi în întregime cu privire la morala studențimei din România, care a ajuns până acolo, ca să se angajeze ca agenți-provocatori în serviciul poliției și a „clericalilor“ români.

Am fost amintit și în unul din numerii trecuți, că tot acești descreerați — durere — studenți români, s'au angajat și cu ocaziunea marilor întruniri de protestare pentru noua expulzare de pe teritoriul României a tov. Racovski, ca agenți-provocatori în serviciul poliției Bucureștene, făcând ei însuși cele mai mari disordini, în urma cărora au piciat victime în ghiarele celei mai barbari poliții a Bucureștilor un număr însemnat de tovarăși, cari au fost bătuti, chinuți și maltratați în modul cel mai barbar.

De aceea ne ținem de datorință a aduce la cunoștința tovarășilor noștri noile ispravuri ale studențimei române, ca să-i cunoască mai de aproape ce știu și ce pot acești descreerați de haimanale studenți universitari români din România. A face scandaluri, a aranja bătăi, ca la Valenii-de-munte, precum a se angaja de agenți-provocatori etc.

Iată deci articolușul așa cum urmează: „Din nou ne-a fost dat să vedem specta-

colul desgustător pe care ni-l oferă cea parte din studențimea universitară, care se întitulează naționalistă, dar care în realitate servește mai mult ca agenți ai poliției și guvernării brătieniste.

E atât de îngrijitoare mentalitatea acestor tinere odrasle cari pretind să conducă țara peste câțva timp, încât e cu neputință a-ți reține un sentiment de scârbă ce-ți inspiră faptele lor nesocotite.

În loc de a li-se zice studenți, ar fi mult mai bine să li-se dea calificativul de mercenari ai poliției, căci ei nu fac altceva azi decât să servească jocul politicianilor liberali. S'a văzut acum câțva timp, cum o mână de aceste haimanale, au intrat într-o sală din Iași și au zădărnicit o întrunire care avea de scop să înfiereze un act de nedreptate ce se făcuse unui cetățean al țării, tov. Racovski. Obrăsnicia provocatorilor de scandaluri n'a găsit decât *desaprobarea* oamenilor de inimă. Dar vina lor va avea circumstanțe ușurătoare, dacă ținem seamă că inspiratorul acelei ticăloșii, era profesorul A. C. Cuza, antisemitul fanfaron și monopolizatorul „naționalismului” alături de dl Iorga.

Dar să venim la noua ispravă polițisto-studențiască. În seara de 13 Noemvrie un grup de studenți, convoacă o întrunire publică la Dacia, spre a se protesta împotriva ministrului Haret, care provocase pe profesorul T. Maiorescu să se retragă din universitate. Din câte se știa, fapta ministrului era condamnabilă, căci pusese prea multă răsbunare în acest caz.

Abia se deschise întrunirea și câțiva studenți în solda poliției și alții puși în diferite slujbe de partidul liberal, începură să vocifereze ca *fiarele sălbatice*, făcând imposibilă continuarea întrunirii.

Iată deci alt rezultat al ticăloșiei moralurilor ce a cuprins o pătură a studențimei noastre universitare. Decăderea această morală e îngrijitoare din toate punctele de vedere, căci dacă scandalagii nu voiau să se alieze la acel protest, liberi erau să facă o întrunire aparte, iar nu să zădărnicească pe aceia la care ei nu contribuise cu nimic. Ce ar zice ei, dacă același lucru li s'ar întâmpla când ar voi să facă o întrunire cu alt caracter?

Desigur că prin aceste proceduri libertatea conștiinței e sugrumată. Și din acest punct de vedere noi ne exprimăm tot disprețul pentru studenții lipsiți de bunul simț, cari vor să cenzureze libertatea de cugetare. *Dima.*

Adunările socialiştilor români din America.

Muncitorii socialişti români din America au hotărât un turneu de adunări publice în toate orașele unde se află muncitori români.

Acțiunea aceasta era cu atât mai necesară cu cât în America s'au ivit o mulțime de agenți ai clericalilor-naționalişti, cari tind să distragă pe muncitorii dela principiile umanitare, făcându-i adepții unor idei demagogice cari au de scop să-i țină în ignoranță și să robească „cu resemnare” capitaliştilor de toate națiile.

Până acum tovarășii noștri din America au ținut două adunări.

Prima adunare

a avut loc în ziua de 19 Septemvrie la orele 2 d. a. în localitatea Bransa, Erie Pa, în sala marcatului Parade.

Adunarea s'a deschis la orele 2½ sub presidenția tov. Grigore Stan.

Tov. Cristea Vasile vorbește de starea economică a muncitorilor din Ungaria și România, ajungând la concluzia că clasa stăpânitoare din ambele țări se arată dușmană față de interesele poporului. Trece apoi la răscoala țărăneasă din România dela 1907 și scoate în evidență cât de tiran

a fost guvernul care a măcelărit peste 15 mii de țărani.

Tov. Cristea Nicolae a vorbit despre socialism și naționalism, arătând superioritatea celui d'întâi.

Tov. Bela Tohati arată cine sunt și ce vor socialişti. Spulberă acuzarea ce se se aduce socialiştilor, că ar voi să dărâme biserica și susține că această instituție burgheză va pieri prin ea însăși. Face o digresiune asupra mișcării naționaliste, spunând că naționalişti din România își dau aere că luptă pentru românii din Ungaria, pe când propriul lor popor îl ține în cea mai mare mizerie și ignoranță. Vestește în special pe guvernânții liberali-naționali din România și-i taxează de mari șarlatani. Indeamnă pe muncitorii asistenți să intre în rândurile mișcării socialiste pentru a duce lupta de emancipare politică și economică de sub domnia clasei stăpânitoare.

Adunarea s'a sfârșit la orele 6½ și toți cei prezenți au aprobat ideile socialiste atât de bine expuse de oratori.

S'a observat că laudăroșii naționalişti, cari mai înainte de adunare povătuiau pe muncitorii români să nu se ducă la această adunare unde se „distruge” religia, au strălucit prin absență, deși au fost invitați la discuție contradictorie pe această temă.

A doua adunare

s'a ținut la 24 Octomvrie în aceeași sală și s'a deschis la orele 3 d. a. de tov. Grigore Stan, care a propus ca președinte pe tov. Constantinescu din Cleveland, care mulțumim pentru onoarea ce i-se face și spune că muncitorii ori în ce țară s'ar afla ei rămân membrii devotați ai mișcării socialiste. Face apel celor de față să dea ascultare vorbitorilor.

Tov. Bela Tohati arată necesitatea de organizare a muncitorilor sub drapelul socialismului și spune că numai în unire cu celelalte popoare se poate câștiga drepturile fiecărui popor în parte. Vorbind de emigrare, spune că *guvernul ungar pune piedici muncitorilor fiindcă nu vrea să piardă brațele lor de muncă pentru a le exploata pe prețuri de batjocură.* Inchee arătând șarlataniile guvernânților și sfătuind pe muncitorii să se înroleze în armata socialistă.

Tov. A. Germani vorbește de „naționalism și șovinism” și arată cu cifre cum naționalişti își fac datoria față de conaționali lor, răpindu-le până și perina de sub cap. Explică cum stăpânitorii sunt internaționali când e vorba de speculă, și ține poporul în ignoranță și robie. Cu date statistice dovedește cum grofii și baronii stăpânesc întinderi mari de pământ în Ungaria pe când poporul e nevoit să-și ia lumea în cap. Spune că naționalişti urmăresc numai ciolanuri de ros, citind ca pilde pe miniștrii și stăpânitorii din România. Indeamnă pe muncitorii să intre în rândurile armatei socialiste, spunând că aceasta trebuie să fie scopul tuturor, fiindcă numai socialismul ne va scăpa de sub jugul stăpânitorilor.

Tov. Păcuraru într-o cuvântare de 2 ore tratează despre „drepturile și datoriile” muncitorilor, arătând pe larg toate nedreptățile precum și cauza pentru care muncitorii n'au decât numai datorii, iar când e vorba de drepturile poporului nu i-se acordă, fiindcă prin aceasta ar fi periclitat interesele stăpânitorilor.

Tov. N. N. Șufană a declamat poeziile „Martiri și Călăi” de Neculuță, care a fost foarte mult aplaudat.

Adunarea această a avut un succes neașteptat și chiar adversarii erau nevoiți să recunoască acest lucru.

Deci tovarășii cari și-au luat angajamentul să lucreze mai departe pentru desrobirea clasei muncitoare, să ducă cuvântul adevărului pretutindeni, căci viitorul e al nostru. Să luptăm deci pentru binele omenirii. Trăiască socialismul internațional revoluționar!

Cercul Muncitorilor Socialişti Români din America, Erie Pa.

CRONICA.

— **Muncitorii români din Budapesta** în întruniri și conferințe științifice, serate literare în fiecare Duminică seara la orele 8, în sala ospătării *Holecz Márton, VII., Huszár-utca Nr. 10,* colț cu *Szegényház-tér.*

— **Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Brașov** a hotărât, ca pe timpul de iarnă să se aranjeze un șir de conferințe științifice, la care rugăm și pe această cale, pe toți tovarășii români brașoveni, spre a lua parte în număr cât mai mare, pentru-că numai astfel vor putea ajunge la o cultură sănătoasă de care fiecare muncitor are lipsă.

— **Robia în Mexico.** Americanul J. K. Turner a aflat că în plantațiile de aloes în Yucatan sunt 10.000 de robi, dintre indienii Maya și Yaqui. Nu li-se dă nici o plată, ci numai odată pe zi mâncare. Noaptea dorm sub pază în șuri închise, iar dacă nu vor să lucreze dela 4 dimineața până la întunecat sunt bătuiți cu funiile până ce le fac spatelul numai sânge.

— **Scriitorul Conan Doyle despre grozăviile din Congo.** A făcut mare senzație broșura apărută zilele trecute „Crimele din Congo” scrisă de Sir Artur Conan Doyle. Celebrul autor al lui „Sherlock Holmes” destăinuiește lucruri ne mai pomenit de înfricoșătoare. Mâini și picioare tăiate cu secura, femei fără apărare ucise mișelește, sate incendiate și distruse, excesele sexuale cele mai extraordinare. Și cine e autorul tuturor crimelor acestora? Lăcomia, setea de aur a rasei albe. În numele creștinismului și al omenirii, autorul cere intervenția Angliei.

Bibliografie.

A apărut

„Calendarul Muncii” pe anul 1910,

care cuprinde o materie din cele mai instructive și folositoare.

Din bogatul sumar semnalăm următoarele articole:

„Jos regimul cenzitar! — Trăiască votul universal”, de Dr. C. Racovski. — „Liberal-național” (satiră) de Babalic (pseudonim sub care se ascunde un bătrân socialist). — „Dreptul la rezistență”, de Ion Mihu. — „Miliție” (poesie), de A. Florea. — „Cui au folosit răscoalele”, de Dr. C. Racovski. — „Muncitorii din Rusia și societățile culturale”, de Dr. Ec. Arbore. — „Morală proletară”, de Const. Petrescu. — „Mașina de zcurat și războiul”, de P. Istr. — „Naționalismul și proletariatul din Ungaria”, de Aurel Cristea. — „Părăsirea și protecția copiilor”, de Tatiana Grigorovici. — „Originea și rolul moștenirilor”, de L. Șadbey. — „Visul unui flământ” (schită alegorică), de I. Maxim, etc., etc.

Ilustrații: Două frumoase caricaturi reprezentând una Spania și România dându-și mâna, iar cealaltă mașina lui Blériot și reflecțiile unui țaran român. — *Francisco Ferrer.* — Vederi de grupe de muncitori din industria română. — Casa Poporului din Viena, etc.

Prețul Calendarului va fi de: 25 filleri exemplarul se poate procura direct dela „Cercul România Muncitoare”, București, Calea Victoriei Nr. 107.

Precum se vor putea procura și dela redacțiunea noastră.

Fiecare muncitor român conștient, nu-și procură alt Calendar, decât: „Calendarul Muncii”.

A apărut „Cei de făcut?”, roman de N. G. Cernișevsky, în românește de P. Mușoiu. Prețul 4 coroane.

Tipografia Világosság, societate anonyma. Budapest, VIII., Conti-utca 4.

